

Kiábrándító sikertörténet

A hamburgi Der Spiegel (A Tükör) című hetilap hitvallása, hogy hű tükörként híven számoljon be olvasóinak a világban történekről. Hitelességéről korábban ódák keringtek. (Az egyik szerint a szerkesztőséghez beküldtek egy értékes kortörténeti adalékokkal szolgáló kéziratot, mely az esemény lejátszódásának napján uralkodó időjárási viszonyok leírásával kezdődött. A gondos szerkesztő utánanézett az időjárási archívumban, és mivel az adott napon és helyen történetesen nem eső esett és szél fújt, hanem sütött a nap, a kézirat hitelességét kétségbe vonták és elvetették.) De változnak az idők és változnak a folyóiratok. A Spiegel ma már inkább az identitásokba gabalyodott liberális világnézet propagandisztikus, a torzításokat bátran felvállaló szócsöve, semmint megbízható hírforrás.

Tavaly december 16-i számában hat oldalas írás foglalkozik Kelet-Európa három „jobboldali populisták uralta és Brüsszel ellen heccelő” rendszerével, a lengyellel, a csehvel és a magyarral. A cikk alapmotívuma a szemrehányás: mi mindent köszönhetnek ezek az országok nekünk, nyugatiaknak és az EU-nak, és íme, hálátlanul most mégis ellenünk fordulnak. *„A kelet-európaiak belépése az EU-ba gazdasági, politikai és társadalmi sikertörténet. Kelet-Európából Közép-Európa lett. Az állami irányítású, nehézipar által uralt gazdaságaik sikeres piacgazdaságokká váltak”* – olvashatjuk. Igaz, hogy az EU három olyan „előcsatlakozási” programot működtetett (PHARE, ISPA, SAPARD), melyek a piacgazdasági átalakulást és az európai uniós csatlakozás előkészítését szolgálták, a belépés maga azonban csak 2004-ben történt meg. És szögezzük le, az átalakulás nem az EU-nak köszönhető, hanem annak, hogy a Szovjetunió gazdasági meggyengülése és politikai összeomlása azt lehetővé tette. (Magyarország gazdasági átalakulását a Nyugat leginkább azzal segíthette volna elő, ha elengedi a magyar összeomlást okozó külföldi adósságot – de nem tette.)

Ami pedig a sikertörténetet illeti. Jól emlékszünk rá, hogy a nyugati működőtőke (melyre korábban álmainkban mint a királykisasszonyt megmentő gáláns királyfira vártunk), éhes sáskahadként csapott le a privatizálható magyar vállalatokra, elpusztítva a működőképeseket is, és kisajátította piacukat. Miután a hazai nehéz- és feldolgozóipar elvesztette korábbi szovjet piacait, így a magyar ipar nagyrészt megszűnt. Négyötödét nagy nyugati cégek idetelepült leányvállalatai alkotják, melyeknek a hazai kis- és középvállalatok a bedolgozói, és ahol a magyar dolgozók és alkalmazottak a külföldi vállalatok által saját hazájukban fizetett bérek egyharmadát, egynegyedét kapják. A magyar ipari export döntő hányadát ezek a nyugati cégek állítják elő. Ez lenne az a csatlakozásnak köszönhető sikeres piacgazdaság?

Belátható időn belül a fejlettségi-életszínvonalbeli különbségek sem fognak kiegyenlítődni. De miért is közelítenénk mi a fejlett tagországokhoz, mikor a már sokkal régebben belépett déli periféria és a fejlett magországok közötti különbségek sem csökkentek egy tapodtat sem? Az egységes piac szabályai ugyanis a legcsekélyebb támogatást vagy állami beavatkozást sem engedik meg a versenyszférában, vesztes pozícióba kárhoztatva ezáltal a kevésbé fejlett országok vállalatait. (Ezzel egyáltalán nem azt akarom mondani, hogy a kilépés lenne a megoldás, de az már egy másik fejtegetés témája lenne.)

„Ami a csatlakozást követően az új kelet-európai tagállamokkal történt, az a liberalizmus és kapitalizmus szerepének igazolása ebben a sikertörténetben” – olvashatjuk tovább a cikk megállapítását. Szerintem éppenséggel ennek az ellenkezője játszódik le: a liberális kapitalizmus nem ad megfelelő kereteket ahhoz, hogy a csatlakozás „sikertörténeté” váljon. A modern gazdaságtörténetben tényleges felzárkózás csak erőteljes állami beavatkozás és autokrata politikai rendszerek mellett történt. (Lásd először Japánt és Dél-Koreát, majd a délkelet-ázsiai kistigriseket és végül Kínát.) Amíg az egységes piac szabályozása nem engedi meg, hogy a kevésbé fejlett országok az állami beavatkozás különféle formáival támogassák vállalataikat, nem lesz számottevő felzárkózás. Az újonnan csatlakozottak 1990 utáni gyors gazdasági fejlődésének okait pedig óvatosan kell kezelni. Nagyrészt ebben az játszott szerepet, hogy a tervgazdálkodás kötöttségeinek megszűnése felszabadította az addig elfojtott és lappangó energiákat. (Az autokrata politikai rendszert viszont nem tartom a kelet-európai felzárkózás elengedhetetlen feltételének.)

Szemrehányások özöne hangzik el amiatt, hogy nem tartjuk tiszteletben a nyugati értékeket, nem akarjuk befogadni a migránsokat, akadályozzuk az EU konföderációvá fejlődését, állítólag leépítjük a jogállamot, ellenezzük az eurót és hálátlanok vagyunk, hiába a rengeteg támogatás a különféle alapokból. Ezekről a témákról már számtalan elemzés és cáfolat jelent meg e rovatban, többek között én magam is többször és részletesen írtam arról, hogy az EU-támogatásokkal több olyan tételt tudunk szembeállítani, melyek mérlege inkább a nyugatiaknak kedvez. Az euró bevezetése elsősorban gazdasági, és nem politikai kérdés. Az, hogy a kelet-európaiak ragaszkodnak a nemzeti-kulturális identitásukhoz, és nem akarnak feloldódni a multikulturalizmusban, vagy eliszlámosodni, nem EU-ellenesség, hanem egy olyan Európai Unió preferálása, mint amilyenbe beléptünk, a nemzetek Európájáé. Az idegenkedés a homoszexuálisok házasságától, a nemek „társadalmi választhatóságától”, a „harmadik nem” elismerésétől, a hármasszoros osztálykülönbségtől és hasonló újabb értelmetlen hóbortoktól pedig nem homofóbia, nem az európai értékek megtagadása, hanem ragaszkodás a tradicionális, egészséges értékrendhez. A jogállamot nem a kelet-európaiak veszélyeztetik, hanem a politikailag korrekt beszéd túlhajtásai. (A bíróságok túlhatalma pedig a demokráciára nézve jelent veszélyt.) És miközben az EU és intézményei a jogállamiság gyöngítésével vádolják a „populista” kelet-európaiakat, az alapszerződéseket felrúgva és jogi trükkökkel próbálják akarataikat rájuk kényszeríteni, hogy fogadják el a migránsvétőt.

A Spiegel-cikk szerint Kelet- és Nyugat-Európa megromlott kapcsolatainak helyreállításához egy viselkedés-terapeutára lenne szükség. (Értsd: ezeket a hálátlan, bugris kelet-európaiakat egy pszichiáternek kellene megtanítania, hogyan viselkedjenek a jótévedőkkel szemben.) Én viszont azt mondom, hogy olyan nyugati újságokra és újságírókra lenne szükség, akik ismerik Kelet-Európa aspirációit és helyzetét az EU-ban, torzításmentesen tudósítanak róla és nem heccelnek ellene a nyugati közvéleményt. Kedves Spiegel-szerkesztők, görbe a tükör!

Kiss Károly
közgazdász és társadalomkutató

(Megjelent a Magyar Idők 2018. január 5-i számában)

A Spiegel szerzőinek és szerkesztőségének írt változat itt olvasható:

http://kisskaroly.x3.hu/maganlevel/tevedesek_sorozat.pdf